

D. D.

MELETEMATA
PHILOSOPHICA
VARII ARGUMENTI,

Conf. Ampl. Fac. Phil. Aboëns.

AUCTORE

JOHANNE STRÖM,

Phil. Mag. V. D. M. & Apolog. Sch. Triv. Björneb.

RESPONDENTE

DIETERICO JOHANNE LOHMAN,

Stip. Reg. Bor. Finl.

Die XXV. Junii MDCCLXXIII.

Loco horisque a. m. solitis,

Publice examinanda.

A B O Æ,

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

/.

Nation.

B. L.

Diu est ex quo, Musarum sedibus relictis, vitam degimus ab earum negotiis remotiorem. Brevi illas revisuri, gratitudinisque non oblitteratae velut daturi documentum, ex reliquiis lectorum olim in campis Philosophiae amœnis florum, sertam hoc tenue contexuimus. Ne igitur mireris, L. B. levia esse quæ hic Tibi sistuntur meletemata. Accedit in conjiciendis his in chartam ea festinatio, ut effusa potius inter varias interpellationes, quam conscripta, nedum elaborata dici mereantur. Spem itaque fovemus certissimam fore, ut mitiori hæc perstringas censura, Et qui Tuus est animi candor, in meliorem interpreteris partem.

§. I.

Inter argumenta, quibus existentia Divina ex lumine rationis demonstrari solet, maximam convincendi vim inesse illis autumamus, quæ ex finibus rerum desumuntur. Neque tamen hæc omne hoc in negotio punctum ferunt. Remanet enim *Spinozismus* confutandus. Elucet hinc utilitas dogmatis de mundi contingentia; quæ vero per adstructam solummodo partium hujus universi mutabilitatem & successivam naturam, ita non evadit demonstrata, ut ad sensum extorqueat.

§. II.

Tantum nostro jam ævo est per plurimorum in linguam latinam odium, ut illam, ceu maximas ex eorum mente scientiis addiscendis neccentem moras, ex territorio orbis litterati velint proscribendam. Sit hoc utcunque; modo justa maneat litteratorum ad reliquos cives proportio. Sed urgent hoc nonnulli in gratiam hominum cujuscunque fere ordinis & conditionis. Quorsum vero hæc tanta eruditorum nubes?

§. III.

Circa negotium instituendæ juventutis in litteris haud parum recentiori tempore scriptum est. Quod attinet ad Scholas publicas, non adeo multum, ut nonnulli opinantur, suppetere existimamus, de quo quis jure conqueratur. Omnia enim in illis ita sunt comparata, ut migraturi inde ad Academias discentes, modo hi ut & Docentes partes suas rite egerint, non possint non esse idonei ad percipienda, & in usum suum convertenda ea, quæ ad has Musarum sedes illis tradere convenit. Inter incommoda vero Scholas, quas loquimur, prementia, forsitan & hoc referri possit, quod adolescentulis il-

lis, qui destinati sunt vitæ generi civili, ideoque a linguis Orientalibus addiscendis se exceptos volunt, in classes inferiores delatis, non remaneat nisi lingua latina, cui sudorum suorum libamina offerre teneantur.

§. IV.

Compendia disciplinarum usibus Scholarum dicenda, magni refert ita esse conscripta, & typis excusa, ut memoriæ discipulorum sic dictæ locali sit consultum. Multum huc facere arbitramur, si per typorum formam jam grandiorē, jam minorem, nec non marginum hic dilatationem, coarctationem illic, paginarum sibi invicem similitudo tollatur.

§. V.

Compendia vero, generatim loquendo, duplici in differentia considerari possunt; prouti nimirum destinata tironibus vel proprio Marte studentibus, vel viva manu ductione instituendis. Priori in casu omnia, quæ traduntur, quoad ejus fieri potest, demonstrantur & illustrentur. Posteriori vero nonnulla occurrere possunt, immo nonnunquam debent, hiatis velut interstincta, quæ per explicationes Docentis sive commentationes suppleantur. Ita in compendioso e. g. Physico, auctor probaturus gravitatem massæ esse proportionalem, allegare solummodo potest experimentum de plumula & nummo aureo in vacuo *Boyleano* eadem velocitate delabentibus, omissa explicatione, quomodo per theoriam virium corporum inde illud sequatur.

§. VI.

Potest quis esse omnis generis eruditione solida instructus, morum integritate conspicuus, diligens & assiduus; & nihilominus ad docendam juventutem non aptus.

§. VII.

Quæ incipientibus in lingua latina proponuntur explicanda, debent ea esse ita comparata, ut nulli, vel saltem pauci, in iis occurrant idiotismi.

§. VIII.

Quamquam juventutem Scholasticam disciplinis iusto pluribus simul tractandis oneratam velint haud pauci; altum tamen inter omnes fere est silentium de Metaphysica Scholaribus tradenda. Neque hoc male. Quidquid enim ex illa pro horum scopo, qua talium, requiritur, id paucis orali saltem institutione, suis locis, discipulorum animis instillari potest.

§. IX.

Quandoquidem Scholæ non sint tantum litterarum & eruditionis seminaria; verum etiam virtutum officina; instructum est Docentibus omnia, quantum fieri potest, remove, quæ formandis bonis moribus officiant. Hinc dum auctores classici, linguæ hauriendæ ergo explicantur, non solum occurrentia in iis virtutum exempla commendentur; sed etiam quicquid vitiosi & scelesti obvenit, sollicitè observetur ut minime imitandum, & motiva ad hoc evitandum adferantur. Nonnulla nominatis ex auctoribus loca forsitan penitus præterire præstet: e. g. (majoris momenti omitto) ex Epistolis *Ciceronis* illam, ubi hic plurimis cæteroquin nominibus juventuti ad imitationem commendandus, jam vero philautiæ æstro percitus, *Lucejū* multis rogat, ut in scripto quodam publico sua amplifcet merita, & neglectis *Historiæ* legibus, veritatis etiam cum dispendio, laudibus se exornet.

§. X.

Oratio quælibet, sive profana sive sacra ad regulas artis nimis efficta, omnem sæpe amittit vim & elegantiam. Recte igitur dicit *Cassiodorus*, interdum genus esse peritiæ vitare quod doctis placeat.

§. XI.

Qui *Logica* solum *Naturali* contenti, *Artificialem* nullus esse ulus clamitant; uti hoc in scriptis etiam juris publici.

publici factis est videre, veritatis amore non duci videntur.

§. XII.

In alleganda ratione, cur DEUS interdixerit primis hominibus elu fructuum arboris scientiæ boni & mali, dum urgent defensores *moralitatis objectivæ*, ipsos hujus arboris fructus fuisse physice nocivos; haud absimiles videntur prisca avi Naturæ Mystis, qui imminens orbibus cœli sui crystallini per ignem Solis periculum amoturi, consultum duxerunt statuere, corpus Solare non esse igneum.

§. XIII.

Disputatio eruditorum de juramentis, an novam producant obligationem, inter plurimos abit in logomachiam.

§. XIV.

Est, uti constat, gravitas extra superficiem terræ in ratione inversa quadratorum distantiarum ab illius centro. In hujus vero augmenti vel decrementi demonstrationem, dum adfertur experimentum *Condaminianum* de differentia quadam numeri oscillationum penduli, æquali tempore, in locis diversæ altitudinis; juxta simul determinandum esse existimamus, quanta pars in hoc experimento diminutæ gravitatis, vi centrifugæ telluris sit tribuenda,

§. XV.

Diversi gradus caloris, quem sol terræ impertitur, dependent, ut est notissimum, ex solis obliquitate, quæ triplici ratione se exserit; nimirum efficiendo 1:o fortior vel debiliorem radiorum vim percussivam. 2:do eorundem in idem planum incidentium diversam copiam, & 3:do longiori vel breviori via per atmosphæram radiorum transitum. Si quis vero primum momentum, de calore per radiorum percussione excitando, impugnare nitatur ex eo, quod dum reflectuntur radii lucis, non impingant in partes solidas corporis reflectentis, pro-
uti

uti hoc prolixè demonstravit *Newtonus* in sua *Optica*, facilis erit ad objectionem responsio.

§. XVI.

Haud pauca sunt illa Sapientiæ, potentiæ & bonitatis Divinæ documenta, quæ nobis exhibet parva primo intuitu res, refrangibilitas lucis. Paucis multa complexuris nobis sufficiat solummodo nominasse: *Visionis theoriā* in hac proprietate lucis fundatam: *Auctum* per hanc in tellure *lumen*, nec non *calorem*: *Telescopia*, heu quantæ utilitatis instrumenta! quorumque præcipue subsidio cœli enarrant DEI gloriā: *Microscopia*, admiranda naturæ mysteria nobis recludentia, & in minimis ostendentia nobis maximum: *Conspicilla*; *Vitra caustica*; ut reliqua taceamus.

§. XVII.

Non igitur opus est tam frigidis & precariis, in explicandis hujus refrangibilitatis usibus, argumentis; ac est illud, quo statuitur nonnunquam evenire, ut radii solares, per nubeculam quandam lentiformem transmissi, in focum Dioptricum dirigantur, & sic materiam accendendo fulguream tonitrua efficiant. Quicquid sit, antè aliquot abhinc annos cujusdam adhuc usus esse poterat hæc hypothesis; quæ vero nuperrime condita est tonitruum theoria, in electricitate fundata, carere illa facile potest.

§. XVIII.

In doctrina *Virium Centralium*, dum dicuntur illæ inter se esse æquales, caveant tirones, ne confundant vim centrifugam cum vi motus sic dicti projectilis, quæ nonnunquam, auctis scilicet diametro orbitæ & celeritate motus revolutionis, usque adeo superare potest vim centripetam, ut omnis fere earum ad se invicem evanescat relatio.

§. XIX.

Elegans & auctore suo dignum est illud pro
com-

comprobando motu telluris annuo argumentum, quod petitur ex gravitate sic dicta *universali*, vi cujus corpus quoddam majoris quantitatis materiæ, circa aliud minoris massæ, ut centrale, ferri non potest.

§. XX.

In Opere vasto, cui tit: *Histoire Universelle*, dum mentio fit phænomeni a *Batavis* circa annum 1597. prope *Novam Zemblam* hibernantibus, observati; quod nimirum sol ibi ferius, quam per calculos astronomicos fieri debuisset, disparuerit; reversurus vero iterum, antequam expectaverant, conspiciendum sese illis præbuerit; dicitur isthoc phænomenon convenire (*accorder*) cum vera illa figura, quam hodie terræ tribuimus. Verba hæc, quum duplicem admittere videntur sensum; objectionem, quæ formari posset, ambiguitate sua eludunt.

§. XXI.

Nullius vel saltem exigui usus videtur prolixitas illa, qua a nonnullis Mathematicis tractata comparat *scientia Gnomonica*, quum paucioribus longe tota hæc res perfici queat. Præmissis enim solummodo iis, quæ ad horologium, uti adpellant, æquinoctiale, ut simplicissimum construendum pertinent; sufficiens erit unicum problema describendis reliquis, cujuscunque plani & superficiæ horologiis.

§. XXII.

Quam sint caduæ & vicissitudini obnoxie res humanæ, documentum esse potest vel decantatissima *Rudbeckii Atlantica*. Simulac enim in lucem editum erat hoc opus; tot amplissimis & publicis & privatis ornabatur elogiis, ut vel evolvisse illud honorificum pane censeretur. Paucorum verò decenniorum decursu, sensim sensimque insuper haberi ceptum, jam temporis usque adeo vilipenditur, ut in proverbium abeat *Rudbeckizare*, de illis, qui in rebus exigui momenti magna moluntur. Quicquid sit, elegantissima nihilominus esse, quæ scribit antiquitatis gloriam *Hyperboreæ* genti adferturus *Rudbeckius*, quotusquisque est, qui neget? Produunt illa animi perspicaciam magnam, vastam eruditionem, laborem fere Herculeum; quæ diu perennantem reddunt *Rudbeckiani* nominis celebritatem.

